



GYENESDIÁS A KLÍMATUDATOSSÁG ÚTJÁN



többgenerációs szemléletformálási program



AZ EZERARCÚ ERDŐ védelme



Az erdő fohásza

Vándor,

ki elhaladsz melletttem, ne emelj rám kezet!

Én vagyok tűzhelyed melege hideg, téli éjszakákon,

Én vagyok tornácod barátságos fedele, amelynek árnyékába
menekülsz a tűző nap elől, és gyümölcsöm oltja szomjúságodat.

Én vagyok a gerenda, amely házadat tartja,

Én vagyok asztalod lapja,

Én vagyok az ág, amelyben fekszel, a deszka,

amelyből csónakodat építed.

Én vagyok házad ajtaja, bölcsöd fája, koporsód fedele.

Vándor,

ki elmégysz melletttem, hallgasd meg a kérésemet:

- Ne bánts!



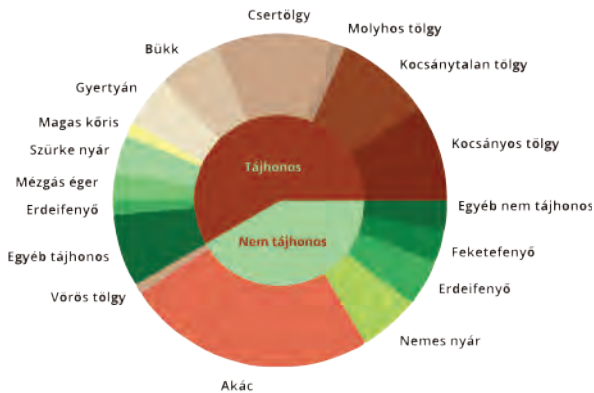
MI AZ ERDŐ?

Mindenkinek más. Valakinek szemet gyönyörködtető tájkép, másnak sportpálya vagy a cserépkályhát melegítő tűzifa forrása. Van, aki nem is tudja megfogalmazni, és van, akit nem is érdekel. De az erdő mindenkinek nyújt valamit. Még annak is, aki nem tud róla.

Az erdőnek sok arca van, így nem csoda, ha mindenki másnak látja. Az erdő Földünk s a rajta élő emberek egyik életforrása, a természeti tényezőktől és emberi beavatkozásoktól függő életközösség és élőhely. Az erdő a Földünk legfejlettebb életközössége, amely magában foglalja a talajban élő mikroorganizmusokat, a földfelszínen élő mohákat, gombákat, lágy és fás szárú növényeket, továbbá a benne élő rovar-, madárvilágot és vadállományt.

Magyarországon a nyilvántartott erdőterület nagysága 2 055 000 hektár.

Tájhonos és nem tájhonos fajok területfoglalása



Nemzeti Földügyi Központ,
Erdészeti Főosztály 2018

MAGYARORSZÁGI ERDŐTÍPUSOK

Száraz erdők

Tölgyeseink jelentős része ide tartozik. Hegyvidéken a napsütötte, délies vagy keleties fekvésű, kevés csapadékot kapó hegyoldalakon fordulnak elő, síkvidéken a száraz klímájú, folyóktól távol eső területeken találkozunk száraz erdőkkel. A hegyekben, a legsekélyebb talajon felnyíló molyhos tölgyesek, karsztbokorerdők (pl. Keszthelyi-hegység) találhatóak. Az alacsony, görbe törzsű molyhos tölgy mellett jellegzetes fafajuk a virágos kőris.

Üde erdők

A hegyek magasabb régióiban, az északra néző hegyoldalakon és a mélyebb, párásabb völgyekben fordulnak elő. Magyarország nyugati részén több a csapadék, itt az alacsonyabb térszíneken, folyóktól távolabb is jellemzőbbek. Ide tartoznak a hegyvidéki bükkösök, ahol a bükk mellett előfordul a gyertyán, a hegyi juhar, a hegyi szil és a magas kőris. Üde erdőtípus például a Nyugat-Zala erdei.

Láp- és ligeterdők

Az állandó, vagy időszakos vízborítás mellett fordulnak elő. A Dunántúlon a mézgás éger alkotta patakparti égeresek jellemzőek. A síkságokon jórészt a nagyobb folyókat a többféle fűzfából és nyaraktól álló puhafa ligetek kísérik. A lefolyástalan, lápos vagy mocsaras területeken égeres mocsárerdőket, nyír- és kőrislápokat találunk. Gyenesdiáson mozaikosan találhatunk még ilyen erdőtípust a Balaton-parti zagyterek mentén.

Kultúrerdők, ültetvények

Telepített erdeink jelentős része (közel fele) nem a hazánkban honos fajokból áll, hanem gazdasági célból ültetett idegenhonosakból. Az ültetvényeket szabályos hálózatba telepítik. A leggyakoribb kultúrerdő az akácos, amelyet az észak-amerikai fehér akác állománya alkot. Gyakoriak a különféle hibrid nyaraktól álló nemesnyarasok is. Az elmúlt évtizedekben sok felé telepítettek fenyőket is. Az erdei fenyő hazánkban csak a nyugati határszélen honos, a fekete fenyő és a lucfenyő hazája a határainkon kívül kezdődik. A Keszthelyi-hegység ebből a szempontból az egyik legveszélyeztetettebb erdők közé tartozik a 19. sz. végi és 20. sz. eleji fekete fenyő (*Pinus nigra*) fásítások miatt.

A KESZTHELYI-HEGYSÉG ERDŐI

A Keszthelyi-hegység dolomittömege, a szűkebb értelemben vett Keszthelyi-hegység hazánk egyik legváltozatosabb élővilágú vidéke, ahol a szubmediterrán xerotherm sztyeplejtőktől kezdve, a zárt tölgyeseken és bükkösökön át, a jégkori maradványokat őrző hideg szurdokvölgyekig igen sok élőhelytípus megtalálható.

Az erdőtársulások közül kiemelkedő az országosan is ritka, különleges reliktum társulás, az **elegyes karszterdő**. Ebben a száraz-meleg termőhelyek fája, a virágos kőris és a hűvös-üde helyeket kedvelő bükk elegyedik egymással és alkot olyan asszociációt, amelyhez több ritka növény kötődik, pl. fehér sás, tarka nádtippán, sziklai páfrányok.

Keszthelyi-hegység dolomitjáról **közel 80 védett ill. fokozottan védett növényfaj** ismert, mint például a nőszirmfélék, orchideák (köztük az adriai sallangvirág /Himantoglossum adriaticum/, a légybangó /Ophrys insectifera/, a gérbics /Limodorum abortivum/), árvalányhajak, kökörcsinek és szegfűfélék.

A hegység az elmúlt évtizedekben ugyanakkor **igen jelentős károkat is szenvedett**: a fajgazdag dolomitkopárokon és a karsztbokorerdők helyén az elmúlt 150 év intenzív fekete fenyő telepítés sok helyen a vidék arculatát is megváltoztatta. Egészen 2016-ig, amikor közel 80.000 m³ elszáradt fekete fenyő letermelésére került sor. Azóta az erdő folyamatosan regenerálódik.

A Keszthelyi-hegység bazaltvidékének (Kovácsi-hegy, Tátika) bazaltdolináit változó vízállások lápi, mocsári vegetációja díszíti, büккеgyes gyertyános tölgyes környezetben. A több száz méter hosszú bazaltfolyosókban igen érdekes, mediterrán jellegű moha-zuzmó vegetációk találhatók. A Tátika ősbükköse, a Szebike-erdő hatalmas bükkösei természetközeli és igen festői.

A Gyöngyösi-patakot kísérő égeres láperdő az egész Keszthelyi-hegység egyetlen, épségben megmaradt ilyen állománya, szabályozatlan, természetes vízfolyással. A hegység a turistaútvonalai az ország egyik legjobban feltárt területe, a Balaton-felvidéki Nemzeti Park jelentős bemutatóhelye. Négy tanösvény kínál itt aktív kikapcsolódási lehetőséget. Gyenesdiáson az önkormányzat kezdeményezésére került kialakításra a Dolomit-tanösvény és a Forrás-tanösvény. A Forrásvíz Természetbarát Egyesület jóvoltából pedig a Darnay-Dornyai Béláról elnevezett „Kilátó-túra” került felfestésre, kitáblázásra.

AZ ERDŐ LEGFONTOSABB HATÁSAI:

- ☞ a legnagyobb szén-dioxid-fogyasztó és oxigéntermelő,
- ☞ a legnagyobb szervesanyag-termelő, a fának, mint nyersanyagnak, újratermelhető energiahordozónak, és még sok egyéb, erdőből kikerülő terméknek a forrása,
- ☞ a Föld vízháztartásának alapvető szabályozója,
- ☞ a mezo- és makroklíma befolyásolója,
- ☞ a tápláléklánc megszakítás nélküli fenntartásának lassan már egyedüli helyszíne,
- ☞ a környezet legjelentősebb védője,
- ☞ egészségnevelő, regeneráló hatása egyedüli, jóléti, kulturális, esztétikai hatása nélkülözhetetlen.

Az erdőt nem lehet egyszerűen a fák együttesének tekinteni. Egy erdőtűznél nem az a legnagyobb baj, hogy elpusztul az erdőt alkotó fák tömege, hanem elpusztul egy önmagát fenntartó, az emberi beavatkozás mértékétől függően önmagát megújítani képes, önszabályozó környezeti rendszer, amely számos élőlénynek ad életteret és életlehetőséget.

Nagyobb tájak szerves részeként az erdők más területekhez – az azokon lévő más ökoszisztémákhoz – kapcsolódnak, s nem tekinthetők a bioszférába beékelődő, elkülönült területnek.

Az 1972-es Buenos Aires-i Erdészeti Világkongresszuson magyar javaslatra elfogadták az **erdők több funkciójáról** szóló tételt.

Eszerint az erdők szolgálják a termelést, kifejtik védőhatásukat, és egyúttal eleget tesznek szociális, jóléti szerepüknek is, tehát valamennyi erdőterület egyidejűleg tölt be védelmi, gazdasági és közjóléti szerepet. Az erdőállomány jellegétől, elhelyezkedésétől, a társadalmi, gazdasági igényektől függ, hogy ezek közül melyiket tekintjük meghatározónak, elsődlegesnek.

Erdeink több mint harmada (36%) elsődlegesen védelmi funkciót tölt be. Ide tartoznak a természetvédelmi oltalom alatt álló védett erdők, továbbá a természeti vagy művi környezet, valamint a műszaki létesítmények védelmét szolgáló erdők, melyek a következők lehetnek:

- ☞ A **talajvédelmi erdő** a meredek lejtőket védi a lezúduló csapadékvíztől, a vízmosások mélyülését (erózió) lassítja, valamint a szélfúvástól (defláció) fenyegetett laza termőrétegű homokos és kotus (láptalajok) talaj felszínét védi.
- ☞ A **mezővédő erdő** elsősorban a szél káros hatásaitól védi a mezőgazdasági termőterületeket, de számos élőlénynek is menedéket ad, gazdagítva ezzel a mezők élővilágát.
- ☞ Az ún. **vízvédelmi erdő** az ivóvízbázisok felszíni területén, a tározók, tavak és más felszíni és felszín alatti vizek, források vízkészletének mennyiségi és minőségi védelmében játszik meghatározó szerepet. Az árvízvédelmi töltések, valamint a gátak hullámverés és jég elleni védelmében vállal jelentős szerepet a partvédelmi rendeltetésű erdő.



Vízvédelmi puhafás ligeterdő a Diási Horgásztanya előtt.

- ☞ Hétköznapijainkat legnagyobb mértékben talán az erdők **településvédelmi funkciója** érinti. Ezek a városok, községek és más települések határait, illetve egyes részeit, épületeit védő erdők.
- ☞ Az előbbihez szorosan kapcsolódik a természeti táj egységének, szépségének megőrzését szolgáló **tájképvédelmi erdő**, mely lehet a tájban történt káros beavatkozások (bányák, meddőhányók, gyártelepek stb.) takarását szolgáló védőfásítás és erdőtelepítés is.
- ☞ Bizonyos esetekben szinte el sem különíthető a **műtárgy védelmi erdő**, mely az utak és műtárgyaik, a vonalas vízi létesítmények, a vasutak és tartozékaik védelmét, takarását, továbbá a közlekedés biztonságát szolgálja.
- ☞ Közel egy évszázada már nagy erdőterületek **honvédelmi érdekeket** is szolgálnak.
- ☞ Kulturális örökségünk és történelmi emlékhelyeink megőrzését segítik az **örökségvédelmi erdők**.
- ☞ Az erdészeti szaporítóanyag-gazdálkodásunk biológiai alapjainak biztosítását szolgálják az **erdészeti génrezervátumok**. Az erdészeti arborétumok a biodiverzitás megőrzésében bírnak nagy jelentőséggel.

MIÉRT FONTOSAK A FÁK, AZ ERDŐK?

1. Végy egy nagy levegőt!

Az erdők kibocsájtják az oxigént, és elnyelik a szén-dioxidot, amit kilégzünk, ezzel állandóan frissítik levegőnket, ami lehetővé teszi, hogy a Földön élni tudjunk. Egy „nagyra nőtt” lombos fa képes annyi oxigént termelni egy évszakban, amennyit 10 ember belélegez egy év alatt.

2. Több, mint fák

Az összes ismert élőlény közel fele az erdőkben él. Erre a sokszínűsége rendkívül jó példa az esőerdő világa, amely a ritka papagáj fajoktól kezdve az emberszabásúakig rengeteg állatfajt vonultat fel. A lombhullató erdők szintén az élettől bővelkednek: a bogarak, giliszták és különböző férgek a tápanyagban gazdag talajért felelősek, a madarak szórják szerteszét a magokat az erdőben és a kulcsfontosságú fajok, mint a farkasok vagy a nagymacskák (hiúz, puma) tartják kordában a növényevők túlzott elszaporodását.

3. Emberek az erdőben

Világszerte több százmillió ember él az erdőkben. Ebbe a számba beletartoznak az őslakosok is, akiknek életük teljes mértékben az erdőtől függ, de további milliók élnek az erdők mellett, távol a zajos városoktól.



4. Hűvösen tartás

Lombkoronájuk segítségével létfontosságú „árnyékoázisokat” képesek létrehozni a közvetlen közelükben, emellett a városokban az épületek hűvösen tartásában van jelentőségük. A fáknek nagy szerepük van a hő megfékezésében a szén-dioxid elnyelésében.

5. Előidézik az esőt

A nagyobb kiterjedésű erdők befolyásolni tudják az időjárást és sajátos mikroklímát alakítanak ki. Remek példa az Amazonas mentén elterülő erdők, amelyek a rendszeres esőzéseket segítik elő a környéken.

6. Harc az árvíz ellen

A fák földben elnyúló gyökerei kulcsfontosságúak a nagymennyiségű eső ellen, főleg az alacsonyan fekvő vidékeken, mint például a folyóvölgyekben. Segítenek a talajban elnyelni a vizet, illetve csökkentik a talajerózió kialakulását.

7. Felszín alatti víztározók

Az erdők hatalmas szivacsok módjára működnek. A leeső csapadékvíz nagy részét elnyelik, amit nem tudnak a fák, bokrok, növények magukba szívni, azok tovább folynak egészen a víztároló rétegbe.

8. Szélblokkolók

Természetes előnyben részesülnek azok a mezőgazdaságok, amelyek az erdő mellett fekszenek: az énekesmadarak és denevérek a rovarokat, míg a rókák és baglyok az egereket pusztítják a földekről. A környéken lévő fák szolgálhatnak szélfogóként, illetve a méhek beporzásában is segítségére lehetnek azzal, ha lefogják a nagy szeleket.



9. Talajtisztítók

Képes különböző mérgeanyagokat lekötni vagy lebontani egy kevésbé mérgező formára.

10. Állj a szennyező levegővel!

Nagymértékben képesek megtisztítani a levegőt a szennyeződésektől, és nemcsak a fentebb említett szén-dioxidtól, hiszen ide tartozik a szén-monoxid, kén-dioxid és a nitrogén-dioxid.

11. A zajszennyezés tompítása

Az erdőben a hangok eltompulnak, ugyanis a fák természetes zajvédők. A tompító hatás nagyban köszönhető a susogó faleveleknek – ide tartozik más erdei fehér zaj, mint a madáracsicsörgés- és csak néhány jól elhelyezett fa tudja a háttérzajt 5-10 decibelre csökkenteni, ami körülbelül 50 százaléka annak, amit az ember képes meghallani.

12. Bennünket táplálnak

A fák nemcsak a gyümölcsöket, dióféléket, magvakat és nedveket képesek nyújtani, hanem olyan táplálkokat is, mint az ehető gombák és erdei nagyvadak.

13. Gyógyszertárak

Az erdők biztosítják a természetes gyógyszerek gazdagságát.

14. A fa, mint anyag

Hol lennénk mi emberek a faanyag nélkül? Régóta használjuk a fát, mint megújuló forrást, hogy mindent előállítsunk a papírtól a ruházaton át egészen az otthonainkig.



Az erdő egyik ízletes ajándéka a gyűrűs tuskógomba.

II

15. Fenségeség

A természetes szépség lehet a legnyilvánvalóbb és mégis a legkevésbé kézzelfogható előnye az erdőnek. Elvont keveréke az árnyak, a zöldnek, az aktivitásnak és nyugalomnak. Pompájával emlékeztet minket, hogy értékeljük és őrizzük a régi erdőket az eljövendő generációknak.

16. Felderítés és pihenés

Az erdők iránti vonzódásunk velünk született, amely a biofília – az élő rendszerek, maga az élet szeretete – nevezetű jelenséggel magyarázható. A biofília vonzza az embereket a vízhez, az erdőkhöz és más természetes tájakhoz. Kimutatták, hogy az erdőnek kitett állapot erősíti a kreativitást, felgyorsítja a felépülést és elősegíti a meditációt és a figyelmeséget.

17. A közösség tartóoszlopai

Sokszor nem értékeljük az erdőket, míg el nem tűnnek. Mi, emberek bizonyára nélkülük nem tudnánk létezni, így rajtunk áll, hogy a nélkülük való életet soha meg ne tapasztaljuk! Minél jobban megértjük az erdőt, annál kevésbé lesz igaz, hogy nem látjuk a fától az erdőt.

Az erdők megőrzése, és az erdőben kikapcsolódást keresők nyugalma érdekében az erdőjárás során szükséges bizonyos szabályok ismerete és betartása.

Összefoglaltuk a vonatkozó jogszabályok alapvető írott rendelkezéseit, és a turistatársadalom legfontosabb íratlan szabályait.

- ☞ Az erdőterületet **gyalogosan**, saját felelősségére bárki látogathatja. Az erdőgazdálkodó a szabad látogatást bizonyos esetekben (szélsőséges időjárási viszonyok, balesetveszély stb.) korlátozhatja. Az erdő – bár számos esetben közfunkciót lát el, de – nem közterület.
- ☞ Az erdőterületen **gépjárművel**, motorral közlekedni tilos! Kerékpár, ló valamint, lóval vontatott jármű az erdei életközösségben, az erdő talajában és az erdészeti létesítményekben nem okozhat kárt. A gyalogosok épségére mindenhol, a kijelölt útvonalakon is vigyázni kell!
- ☞ **Kutyát** sétáltatni kizárólag pórázon szabad! Gazdájuk kontrollja nélkül a legjámborabb kedvencek is megijeszthetik a többi kirándulót, zavarhatják az erdei vadat, és számos betegséget kaphatnak el a vadon élő ragadozóktól.
- ☞ **Tűzet** a kijelölt tűzrakóhelyeken szabad gyújtani. Tűzrakás előtt tájékozódjunk, nincs-e érvényben tűzgyújtási tilalom! A tűzgyújtási tilalmat az illetékes minisztérium rendeli el, aktuális információ a www.erdotuz.hu honlapról vagy a tűzoltóságtól, az önkormányzatoktól, illetve az erdészettől szerezhető be. A tűzgyújtási tilalom minden esetben vonatkozik a kijelölt tűzrakóhelyekre is!



- ☞ A természetvédelmi területen tilos az **élőlények** (növények és állatok) és azok élőhelyeinek veszélyeztetése, elpusztítása! A védett növényeknek, állatoknak már a gyűjtése is bírságot von maga után. A természetvédelmi terület határát a turista térképek jelölik, a terepen tábla jelzi.
- ☞ Kérjük, az erdőterületen **ne szemeteljenek!** A kirándulás során keletkezett hulladékot minden esetben vigyék magukkal, hogy ne terheljék vele az erdei életközösséget.
- ☞ Az erdő természeti értékeit mi, emberek veszélyeztetjük a legjobban. Erdői sétáink során ne térjünk le a kijelölt turistautakról, kiépített sétautakról! A felesleges taposás évtizedekkel visszavetheti a fiatal erdők növekedését, elpusztítja a védett növényeket és azok élőhelyeit.



Forrásjegyzék:

- Gyenesdiás Monográfia II. Gyenesdiás Természeti Képe
- <http://www.nefag.hu/wp-content/uploads/2019/02/Magyar-erdok-A-magyar-erdogazdalkodas-split.pdf>
- <https://sokszinuvidék.24.hu/életmod/2016/05/10/17-ok-ami-ert-tisztelnunk-kell-az-erdoket/>
- <https://parkerdo.hu/parkerdo/tudnivalok/mit-sza-bad-es-mit-nem-a-parkerdoben/>
- <https://wwf.hu/archiv/magyarorszag-i-erdotipusok>
- <https://www.bfn.hu/hu/keszthelyi-hegyseg>

Képek:

A helyben készült fotókon túl:

- Finta Maya
- www.canva.com
- www.pixabay.com

Ne hagyj hátra semmit, csak lábnyomokat!
Ne vigyél magaddal semmit, csak emlék-képeket!
Ne csapj agyon semmit, csak az idődet!





MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Kohéziós Alap



BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

SZÉCHENYI 2020

2020



A kiadvány a KEHOP-1.2.1-18-2018-00163. sz. pályázat támogatásából készült.
Kedvezményezett: Gyenesdiás Nagyközség Önkormányzata és
Forrásvíz Természetbarát Egyesület.